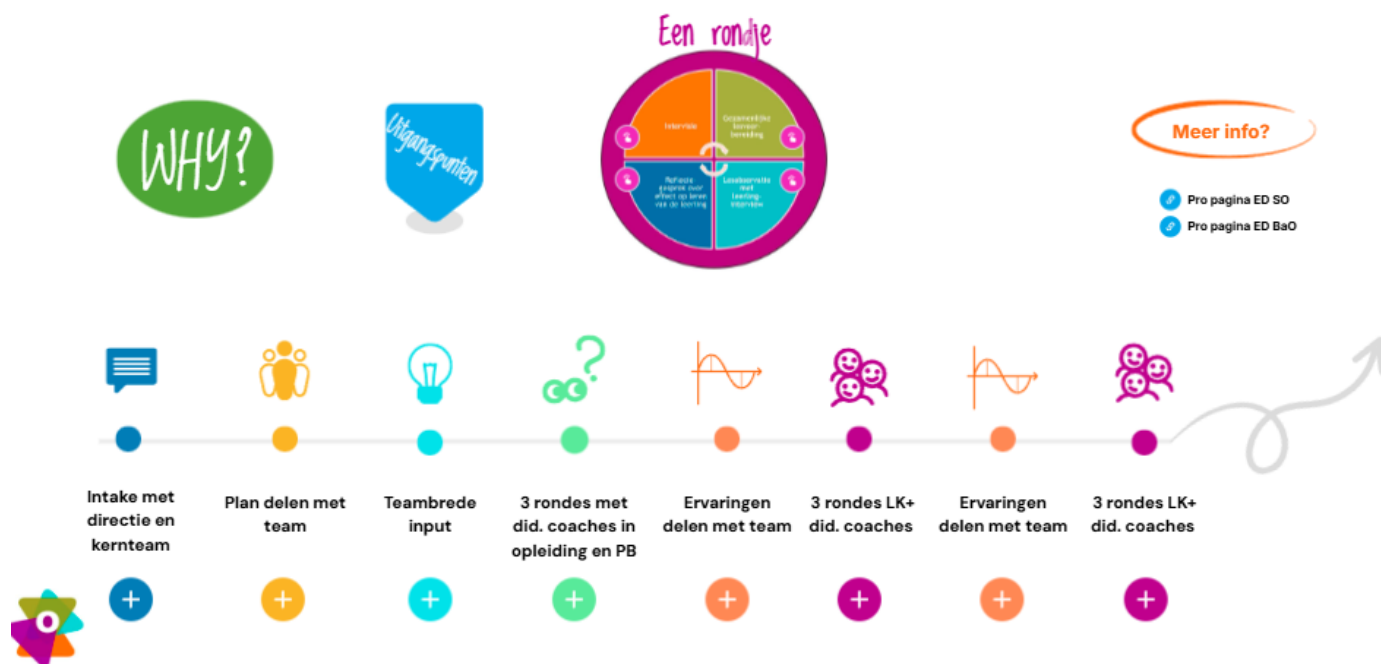

WORKFLOW DIDACTISCH COACHEN - voor de COACH

Effectieve didactiek - traject didactisch coachen

Inhoud

1. Waarom van deze werkwijze
2. Opzet van deze werkwijze
3. Uitgangspunten
4. Praktisch
 - 4.1 Stap 1 - Voorbereiding
 - 4.2 Stap 2 - Observatie
 - 4.3 Stap 3 - Reflectiegesprek
 - 4.4 Stap 4 - Intervisie
5. Visuele voorstelling traject didactisch coachen
6. Bronnenlijst

1 Waarom van deze werkwijze

Leerlingen verdienen het beste onderwijs, gegeven door de beste leraren. In de werkwijze *Didactisch Coachen* zetten we in op de kracht en het collectief van het lerarenteam. We bouwen actief aan *collective teacher efficacy*: de gedeelde overtuiging van leraren dat zij als team het verschil kunnen maken in het leren van hun leerlingen. Dit doen we door lessen samen voor te bereiden, uit te voeren én gezamenlijk te reflecteren op de impact van onze didactische keuzes. Zo onderzoeken we welke elementen in de les daadwerkelijk effect hebben op het leren van de leerling.

We maken hierbij gebruik van de stappen uit de methodiek *Lesson Study*. Deze aanpak, afkomstig uit Japan, nodigt leraren uit om in teamverband oplossingen te zoeken voor didactische uitdagingen die zij in de klas ervaren. De focus ligt steeds op het leren van de leerling - en niet enkel op het lesgeven. Lesson Study stimuleert een cultuur van diepgaande reflectie en constructieve feedback, en versterkt het gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid voor het leerproces van elke leerling. Doordat leraren gezamenlijk zoeken naar antwoorden en inzichten, groeit de overtuiging dat zij samen invloed hebben op hun onderwijssituatie, precies wat bedoeld wordt met *collective teacher efficacy*. Onderzoek toont aan dat deze overtuiging een van de meest krachtige factoren is in het verbeteren van leerprestaties. Daarom kiezen we bewust voor deze methodiek om leraren te professionaliseren in het ontwerpen en geven van effectieve didactiek.

2 Opzet van de werkwijze

In het traject *Didactisch Coachen* focussen we op het leren van de leerling door samen met leraren op zoek te gaan naar didactische strategieën die daadwerkelijk het verschil maken. We vertrekken hierbij vanuit het overzicht ‘**Elementen van effectieve didactiek**’, zoals uitvoerig beschreven op de [Pro.pagina Effectieve didactiek in het basisonderwijs](#).

Om leraren te stimuleren om van en met elkaar te leren, leiden we binnen lerarenteams **didactische coaches** op. Dit kunnen leraren, leden van het middenkader en/of leden van de directie zijn. Zij nemen binnen de school het voortouw op het gebied van effectieve didactiek.

De coaches begeleiden het proces waarin leraren samen een cyclus doorlopen die bestaat uit de volgende stappen:

De cyclus

- 1 Gezamenlijk lessen voorbereiden
- 2 De voorbereide les observeren bij elkaar
- 3 Reflecteren op het effect op het leren van de leerling in deze lessen

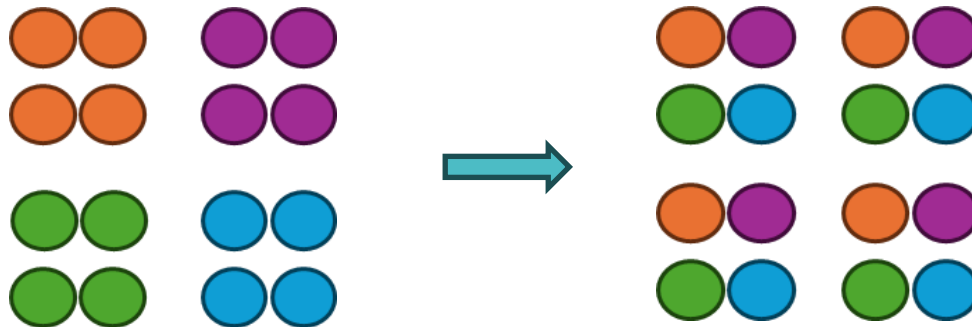
Om een duurzaam effect te bereiken, is het aangewezen om deze cyclus meerdere keren met eenzelfde groep leraren te doorlopen.

Voor het slagen van zo’n cyclus is een gedeelde inhoudelijke input essentieel. Dit kan bijvoorbeeld een gezamenlijk gelezen boek zijn, een gevolgde nascholing of een andere vorm van professionele ontwikkeling. Heeft een team nog geen initiatieven op dit vlak ondernomen, dan is het zinvol om hiermee te starten, als **stap 0**, vóór de eigenlijke cyclus begint.

Stap 0 een gezamenlijke input

Hebben we als team helder voor ogen wat we begrijpen onder effectieve didactiek? Een gedeelde taal en visie zijn nodig om samen te kunnen groeien en het gesprek hierover te voeren. Leg samen een basiskennis aan door het lezen van het boek 'Wijze Lessen - 12 bouwstenen' van Tim Surma et al. (2019). Dit kan je gratis downloaden via deze [link](#).

Een handige oefening hierbij is de Jigsaw-methode. De leraren verdelen zich eerst over een aantal bouwstenen. Daarna komen de leraren samen en delen hun inzichten aan elkaar.

Elk groepje verdiept zich in een bouwsteen.

De verschillende leraren ontmoeten elkaar en wisselen uit.

3 Uitgangspunten

Tijdens de cyclus hanteren we een aantal uitgangspunten die essentieel zijn voor het succes van de Lesson Study-aanpak. Deze principes zorgen voor focus, eigenaarschap en gezamenlijke verantwoordelijkheid:

- We zoeken samen naar antwoorden op de centrale vraag: *Hoe vergroten we het effect op het leren van onze leerlingen in een les?*
- We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het lesontwerp én de effecten die daaruit voortkomen.
- De uitvoerende leraar brengt een grof lesontwerp mee. Dit dient als startpunt; samen maken we de les effectiever.
- We focussen ons op het leren van de leerling - in elke fase van het proces: de voorbereiding, de observatie en de reflectie.
- We bepalen vooraf welke leerlingen we volgen en bevragen hen na de les om zo extra inzicht te krijgen in het leerproces van de leerling.
- We reflecteren gezamenlijk op de vraag: Waar zagen we effect op het leren van de leerling in deze les(sen)?
- We spreken tijdens het reflectiegesprek in de wij-vorm, omdat we als team eigenaar zijn van de les en de gezamenlijke leeropbrengst. Hiermee creëren we veiligheid om te experimenteren.

4 Praktisch

4.1 Stap 1 - De voorbereiding

In de voorbereiding vertrekken we vanuit een grof lesontwerp en werken we samen toe naar een les met meer effect. De uitvoerende leraar brengt een eerste versie van het lesontwerp mee, waarbij vooraf is nagedacht over:

- het doel van de les
- de inhoud van de les
- het handboek, cursusmateriaal of andere bronnen die bij de les horen
- eerdere ervaringen met deze lesinhoud

Het is niet de bedoeling dat er al een volledig uitgewerkte les wordt meegebracht. Het lesontwerp wordt namelijk samen verder ontwikkeld en verfijnd tot een les met meer effect/impact. Vanaf de voorbereiding spreken we dan ook van onze les. Elke leraar werkt samen met een collega en/of een didactische coach aan zijn of haar eigen ontwerp. Aan het einde van de voorbereidingssessie noteren de leraren de focuspunten waar we tijdens de observatie specifiek op zullen letten.

Richtvragen voor de coach tijdens deze fase:

- Waar wil je op focussen tijdens deze cyclus?
- Waar loop je tegenaan met deze inhoud?
- Als we het overzicht effectieve didactiek nog eens bekijken, op welke fase wil je extra de focus leggen?
- Op welke manier betrekken we alle leerlingen actief bij deze fase?
- Welke controle van begrip vragen zouden we kunnen stellen?
- Hoe weten de leerlingen wat ze vandaag gaan leren?
- Hoe activeren we alle leerlingen?
- Op welke manier zorgen we ervoor dat het doel landt bij de leerlingen?
- Wat is voorkennis en wat is de instructiestof?
- Welke leerlingen kunnen versnellen met de leerstof, en hoe?
- Welke leerlingen hebben ondersteuning nodig en hoe kunnen we die bieden?
- Waar kunnen we woord en beeld combineren?
- Wat is een logische opbouw van de instructie? Hoe maken we het logisch voor de leerlingen?
- Op welke manier geven we leerlingen feedback en nog belangrijker hoe verwerken de leerlingen de feedback?
- Hoe sluiten we de les zinvol af? Welke reflectievraag stellen we aan de leerling?

4.2 Stap 2 - De observatie

➤ Rol van de uitvoerende leraar

De uitvoerende leraar kiest op voorhand drie leerlingen die tijdens de les gevolgd worden. Deze keuze wordt discreet gedeeld met de betrokken collega's. Meestal gaat het om:

- één leerling die vlot kan volgen
- één leerling met een gemiddeld prestatieniveau
- en één leerling die moeite heeft met de leerstof.

Tijdens de les observeert de uitvoerende leraar zelf ook één leerling extra aandachtig, met als doel om na te gaan of het beoogde effect wordt bereikt. Na de les stelt de leraar deze leerling enkele korte verdiepende of verhelderende vragen. Voorbeelden van mogelijke vragen:

- *Ik merkte dat je tijdens de instructie niet goed kon volgen. Weet je waar dat aan lag?*
- *Tijdens het zelfstandig werken leek je snel afgeleid. Heb je een idee hoe dat komt?*
- *Bij de start van de les was je erg gemotiveerd. Waar kwam dat door, denk je?*
- ...

➤ *Rol van de observerende leraar*

De observerende leraar volgt één van de door de uitvoerende leraar gekozen leerlingen. Zorg ervoor dat je dicht bij deze leerling zit, zodat je goed kunt observeren wat er genoteerd, besproken of bekeken wordt. Na afloop van de les bevroeg je deze leerling kort, om zo nog meer inzicht te krijgen in het effect van de les en de didactische keuzes op het leren van de leerling.

➤ *Rol van de didactische coach*

In deze fase neemt de didactische coach dezelfde rol op zich als de observerende leraar. Ook hij/zij volgt een leerling en stelt nadien gerichte vragen om inzicht te krijgen in het leerproces en het effect van het lesontwerp.

Richtvragen tijdens het reflectiegesprek met de leerling zijn:

- Hoe heb je deze les ervaren?
- Wat heb je geleerd in deze les?
- Wat was het nut van deze les?
- In deze les wilden we (benoem focus vanuit de voorbereiding, bijvoorbeeld leerlingen meer activeren), wat heb jij daar van gemerkt? Of hoe heb jij dat ervaren?
- Stel dat we deze zelfde les morgen aan een andere klas geven, wat kunnen we dan nog doen om hem beter te maken?

4.3 Stap 3 - Het reflectiegesprek

In het reflectiegesprek kijken we terug op onze les en stellen we ons de centrale vraag: *Waar hebben we effect gehad op het leren van onze leerlingen?*

We baseren ons hierbij op de observaties die tijdens de les zijn gedaan én op de informatie uit de gesprekken met de gevolgde leerlingen. Een belangrijk uitgangspunt tijdens dit gesprek is dat we steeds spreken vanuit de wij-vorm.

Een voorbeeld van hoe zo'n gespreksmoment eruit kan zien: *"We zagen dat de leerlingen aan het begin van de les nog wat onrustig waren. De eerste vraag die we stelden, leek nog niet meteen duidelijk. Wat hebben jullie bij de leerlingen in deze fase opgemerkt? En welke conclusies kunnen we daaruit trekken?"*

We geven dus terug wat we als team hebben vastgesteld, formuleren dit in de wij-vorm en toetsen dit vervolgens aan wat er gezien en gehoord is bij de gevolgde leerlingen. Zo bouwen we samen verder aan krachtige lessen met meer impact.

Richtvragen voor de coach tijdens deze fase:

- Welke toevoegingen hebben we gedaan en wat was daarvan het effect op het leren van de leerling?
- Hoe heeft de leerling, die jij gevolgd hebt, deze les ervaren?
- Welke zaken hebben een positief effect gehad op het leren van de leerling?
- Wat hebben we willen uitproberen in deze les, en wat is daarvan gelukt?
- Welke kansen zien we nog om onze les nog effectiever te maken?
- Als we deze les nu nog aan een andere klas mogen geven, wat zouden we dan nog aanpassen om hem sterker te maken?

4.4 Stap 4 - De intervisie

De intervisie vindt plaats ongeveer een week na de laatste geobserveerde les. Het doel van dit moment is om leraren samen te brengen die allemaal een volledige ronde hebben doorlopen. Op die manier verlengen, verdiepen en verduurzamen we het professioneel leren. Tijdens de intervisie staan we stil bij de centrale vraag: Welke inzichten hebben we opgedaan tijdens deze ronde?

Afhankelijk van de groepsgrootte kies je voor een aanpak.

- Bij een kleine groep (max. 6 personen): Voer het gesprek plenair, zodat iedereen zijn inzichten met de hele groep kan delen.
- Bij een grotere groep (meer dan 6 personen): Splits de groep in tweeën. Daarbij is het waardevol om duo's die tijdens de les samenwerkten, uit elkaar te halen. Zo kunnen zij hun ervaringen met de twee geobserveerde lessen delen in een nieuw groepje.

In de deelgroepen beantwoorden de leraren vragen als:

- *Welke inzichten hebben jullie opgedaan tijdens deze ronde?*
- *Wat hebben jullie uitgeprobeerd?*
- *Welk effect zagen jullie daarvan op het leren van de leerlingen?*

Na deze gespreksronde breng je de hele groep opnieuw samen en sluit je af met twee verdiepende reflectievragen:

- *Welke inspiratie neem je mee uit deze intervisie?*
- *Waar ga jij de komende tijd (nog) bewuster of meer op inzetten?*

Richtvragen (extra) voor de coach:

- Wat heeft jullie verrast tijdens deze ronde?
- Waar waren jullie tevreden over?
- Wat gaven de leerlingen terug over jullie les?
- Waar hadden jullie het meeste effect?
- Welke kansen zagen jullie naderhand nog?
- Welke andere ideeën zijn er nog ontstaan tijdens het reflectiegesprek?
- Welk inzicht wil je delen met een collega die niet deelnam aan deze ronde?
- Op welke manier willen we de inzichten uit deze ronde vasthouden?

5 Visuele voorstelling traject didactisch coachen

Bekijk via onderstaande link de interactieve voorstelling waarin het traject *Didactisch Coachen* wordt voorgesteld als een mogelijk scenario: [Traject didactisch coachen](#)

6 Bronnenlijst

- Coussement, S., & Dejonckheere, P. (2025). *Leidraad onderwijs vanuit hoge verwachtingen*. Stichting Leerpunt.
- Defraigne, B., & Bellens, K. (2012). *Wat werkt?: Kenmerken van effectief basisonderwijs*. Leuven: Acco.
- Hattie, J. (2014). *De impact van leren zichtbaar maken*. Gent: Abimo.
- Hollingsworth, J. en Ybarra, S. (2020) *Expliciete Directe Instructie 2.0*. Huizen: Pica
- Kagan, S. (2020). *Coöperatieve werkvormen: voor elke groep en ieder vak*. Rotterdam: Bazalt.
- Lemov, D. (2014). *Teach Like a Champion 2.0: 62 Techniques That Put Students on the Path to College*. San Francisco: Jossey Bass.
- Marzano, R.J. (2014). *Wat werkt op school: Research in actie*. Rotterdam: Bazalt
- Surma, T. , e.a. (2019). *Wijze lessen, twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*. Meppel: Ten Brink uitgevers
- Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2025). *Het ABC van motivatie in onderwijs: Autonomie, betrokkenheid en competentie in de klas*. Acco.